

THE ROMAN AQUEDUCT OF NICOPOLIS

The aqueduct of Nicopolis is one of the large public utility works that were constructed by the Romans and is associated with the foundation of Nicopolis by Octavian Augustus shortly after - and in commemoration of - his victory in the naval battle of Actium (31 B.C.). A constant water supply was essential for all Roman cities, both to satisfy the daily needs of their inhabitants and also to supply their public baths (*thermae*) and other infrastructures.

The existence of an aqueduct at Nicopolis is indicative of the city's size and importance. Being as it was the capital of a Roman province (Epirus and later Epirus Vetus), with a population of over 100,000 inhabitants in its heyday, a water supply was essential as the local springs were insufficient to cover the needs of its citizens.

The aqueduct of Nicopolis covers a distance of approx. 50 km. from the springs at Aghios Georgios (112.96 m. above sea-level) to the Nymphaeum complex at Nicopolis (32 m. above sea-level). It essentially consists of a closed conduit, which channels water to Nicopolis by maintaining a continuous gentle downward course at a steady gradient. In order to achieve this, a variety of solutions were employed, each of which was selected in accordance with the landscape, making the work an impressive example of Roman hydraulic engineering.

The aqueduct consists of the main water channel (*canalis*), which takes the form of a vaulted conduit with square manholes at regular intervals crossing the hillsides. In the vicinity of Aghios Georgios it crosses the River Louros on two arcades of different construction date, with that on the south side having been built to replace the one on the north. Further south, the aqueduct passes through the hill of Kokkinopilos in the form of an underground tunnel approx. 400 m. long, hewn out of the natural bedrock. A similar tunnel, approx. 20 m. long, exists to the north of the village of Stefani. In the same area there is a large retaining wall on the side of a hill which supports the conduit. A similar arrangement can also be seen at Skala Lourou.

In the lowland areas the conduit is carried on arcades as a certain downward gradient had to be maintained. The impression that these made on the Romans (Pliny the Elder, *Natural History*, 36.24.123) and on later travellers (Evllya Çelebi 1668-1669, François Pouqueville 1798-1801), is just as strong today. Arcades exist to the north and south of the village of Archangelos and immediately to the north of Nicopolis itself.

The Nymphaeum building complex should be considered as the terminal point of the aqueduct, since from that location the water was distributed to different parts of the city via an organised supply network, which covered a variety of different needs. The main consumers would have been the three large public baths (northern, central and southern) which operated in the city. Next in importance would have been the public fountains and domestic consumption. The aqueduct also ensured a constant flow of water through the city's drainage system, which played an important role in improving the living conditions in terms of hygiene of the city's inhabitants. The aqueduct undoubtedly had great practical and symbolic significance for Nicopolis. The inhabitants' efforts to maintain it in good working condition, despite the considerable cost required, are clearly visible from the numerous repair phases that can be seen at different points of its course and cover a span of centuries.

Αποψη του κτηριακού συγκροτήματος του Νυμφαίου

View of the Nymphaeum building complex

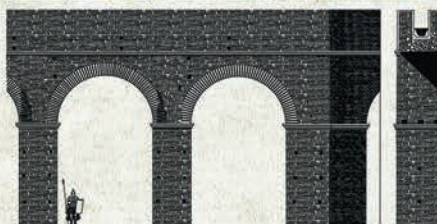
Εσωτερικό του αγωγού στην περιοχή της Σκάλας Λούρου

View of the conduit's interior at Skala Lourou

Άποψη του αναλημματικού τοίχου στην περιοχή της Στεφάνης

View of the retaining wall at Stefani

Υποθετική αναπαράσταση της τοξοστοιχίας του υδραγωγείου στην περιοχή του Νυμφαίου (Βασισμένο στο Ζάχος et al., 2008. "Νικόπολη")

Reconstruction of the aqueduct (Based on Zachos et al., 2008. "Nicopolis")

Συγγραφή κειμένων: Ιωάννης Γιαννακάκης, Αρχαιολόγος

Επιμέλεια κειμένων: Ανθή Αγγέλη, Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πρέβεζας

Το παρόν έντυπο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Ανάδειξη Ρωμαϊκού Υδραγωγείου Νικόπολης»

ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Authoring: Ioannis Giannakakis, Archaeologist

Copy-editing: Anthi Aggeli, Archaeologist, Director of the Ephorate of Antiquities of Preveza

The present leaflet was financed by the project "Enhancement of the Roman Aqueduct of Nikopolis"

PROJECT CO-FINANCED BY THE EUROPEAN UNION EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF PREVEZA

ΡΩΜΑΪΚΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ ΝΙΚΟΠΟΛΗΣ

THE ROMAN AQUEDUCT OF NICOPOLIS

ΡΩΜΑΪΚΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ ΝΙΚΟΠΟΛΗΣ

Το υδραγωγείο της Νικόπολης αποτελεί ένα από μεγάλα έργα κοινής ωφελείας που κατασκευάζαν οι Ρωμαίοι και συνδέεται με την ίδρυση της Νικόπολης από τον Οκταβιανό Αύγουστο, λίγο μετά τη νίκη του -και σε ανάμνηση αυτής- στη ναυμαχία του Ακτίου (31 π.Χ.). Η συνεχής παροχή νερού ήταν απαραίτητη τόσο για τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων μιας ρωμαϊκής πόλης όσο και για τη λειτουργία των δημόσιων λουτρών (Thermae) και άλλων υποδομών της.

Η ύπαρξη υδραγωγείου στη Νικόπολη είναι ενδεικτική του μεγέθους, καθώς και της σημασίας της ως πόλης. Όντας πρωτεύουσα ρωμαϊκής επαρχίας (Epirus και αργότερα Epirus Vetus) με πληθυσμό που ξεπερνούσε τους 100.000 κατοίκους την περίοδο της ακμής της, ήταν απαραίτητη η υδροδότηση, καθώς οι τοπικές πηγές δεν επαρκούσαν για την κάλυψη των αναγκών των πολιτών της.

Το υδραγωγείο της Νικόπολης καλύπτει μια απόσταση 50χλμ. περίπου από τις πηγές του Αγίου Γεωργίου (υψόμετρο 112,96μ.) έως το συγκρότημα του Νυμφαίου στη Νικόπολη (υψόμετρο 32μ.). Πρόκειται ουσιαστικά για μια κλειστή αύλακα, η οποία διατηρώντας μια συνεχή ελαφρά κατωφέρεια και σταθερή κλίση, διοχετεύει νερό προς τη Νικόπολη. Για να επιτευχθεί αυτό, χρησιμοποιήθηκαν διαφορετικές λύσεις, οι οποίες επιλέγονταν ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες που παρουσίαζε το γεωμορφολογικό ανάγλυφο, καθιστώντας το έργο ένα εντυπωσιακό παράδειγμα ρωμαϊκής υδραυλικής μηχανικής.

Το υδραγωγείο αποτελείται από τον κύριο υδραγωγό (canalis), ο οποίος παρουσιάζει τη μορφή καμαροσκεπούς αύλακας με τετράγωνα φρεατία ελέγχου ανά τακτά διαστήματα διασχίζοντας τα πρηνή λόφωνα. Στην περιοχή του **Αγίου Γεωργίου** διασχίζει τον ποταμό Λούρο πάνω σε δύο τοξοστοιχίες διαφορετικής χρονολόγησης, με αυτή προς νότο να έχει κτιστεί προς αντικατάσταση της βόρειας. Νοτιότερα, το υδραγωγείο διέρχεται το λόφο του **Κοκκινόπηλου** με τη μορφή υπόγειας λαξευτής σήραγγας μήκους 400μ. περίπου. Σήραγγα μήκους 20μ. περίπου, εντοπίζεται επίσης βόρεια του οικισμού της **Στεφάνης**. Στην ίδια περιοχή υπάρχει μεγάλος αναλημματικός τοίχος σε πρηνές λόφου, ο οποίος αντιστηρίζει τον αγωγό. Ανάλογη διευθέτηση παρατηρείται και στη **Σκάλα Λούρου**.

Στις πεδινές περιοχές, ο αγωγός μεταφέρεται πάνω σε τοξοστοιχίες, καθώς πρέπει να διατηρήσει μια συγκεκριμένη υψομετρική κλίση. Η εντύπωση που αυτές προκαλούσαν στους Ρωμαίους (Πλίνιος ο Πρεσβύτερος Naturalis Historia, 36.24.123), αλλά και σε μεταγενέστερους περιηγητές (Εβλιά Τσελεμπή 1668-1669, Φραγκίσκος Πουκεβίλ 1798-1801) δημιουργείται και στον σύγχρονο επισκέπτη. Πεσοστοιχίες εντοπίζονται στην περιοχή του **Αρχαγγέλου** βόρεια και νότια του οικισμού, καθώς και αμέσως βόρεια της Νικόπολης.

Ως συμβατικό τέρμα της πορείας του θεωρείται το κτηριακό συγκρότημα του **Νυμφαίου**, καθώς από εκεί γινόταν η διανομή του νερού στην πόλη μέσω ενός δικτύου παροχής. Οι ανάγκες που κάλυπτε ήταν ποικίλες. Ως βασικότερος καταναλωτής θα πρέπει να θεωρηθούν οι τρεις μεγάλες θέρμες (Βόρειες, Κεντρικές, Νότιες) που λειτουργούσαν στην πόλη. Δευτερευόντως δινόταν βαρύτητα στις δημόσιες κρήνες, αλλά και στην οικιακή κατανάλωση.

Αποψη της σήραγγας στην περιοχή του Κοκκινόπηλου
View of the tunnel at Kokkinopilos

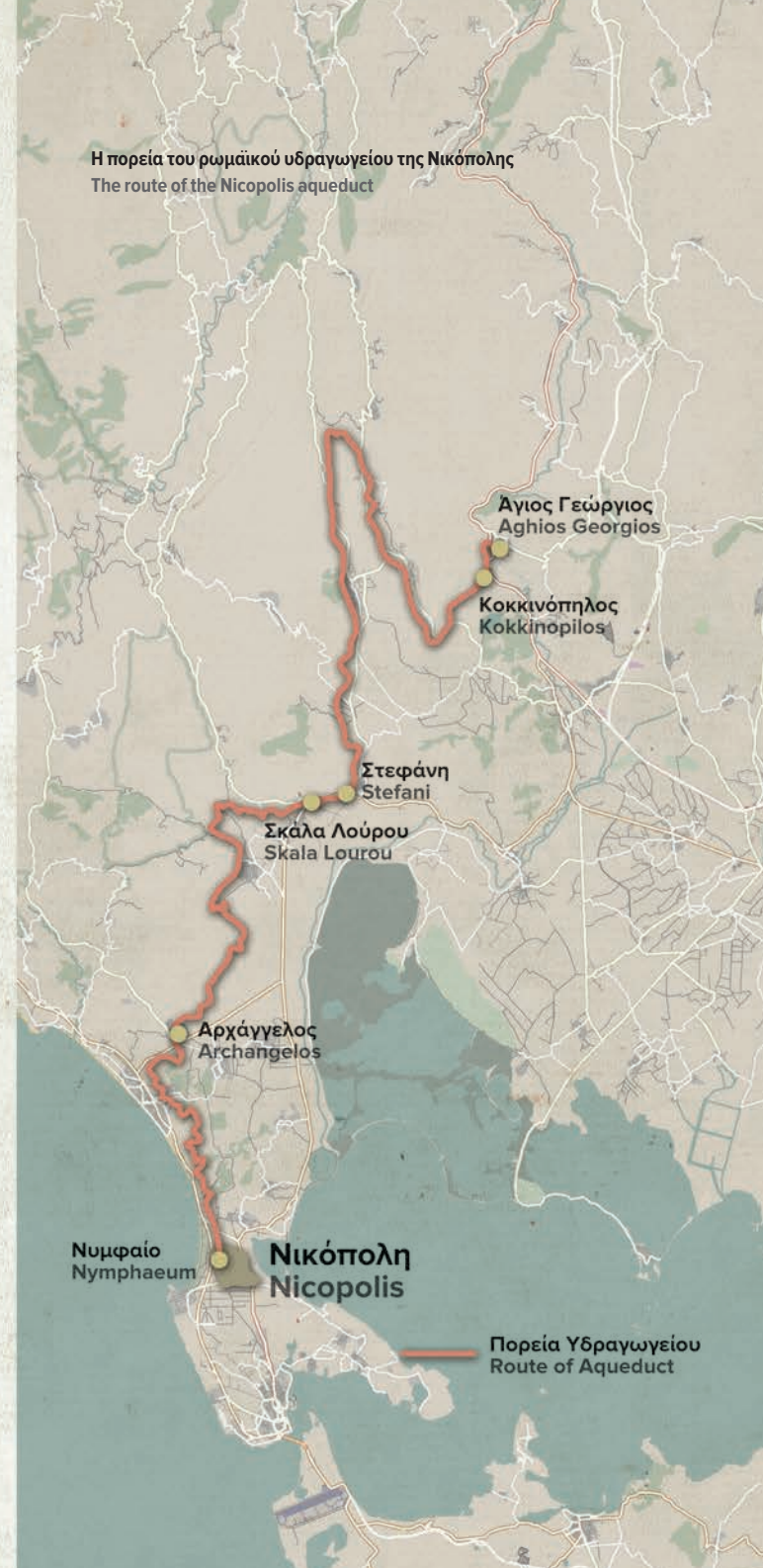

Αποψη αγωγού και φρεατίου ελέγχου στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου
View of the conduit and inspection shaft at Aghios Georgios

Αποψη της πεσοστοιχίας στην περιοχή του Αρχαγγέλου
View of the arcade at Archangelos

Με τη λειτουργία του υδραγωγείου γινόταν συνεχής απορροή των υδάτων στο αποχετευτικό σύστημα της πόλης, γεγονός που συνέβαλε σημαντικά στη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής των κατοίκων της. Αναμφισβήτητα, το υδραγωγείο είχε μεγάλη σημασία τόσο λειτουργική όσο και σημειολογική για τη Νικόπολη. Οι προσπάθειες των κατοίκων να το διατηρήσουν σε λειτουργία παρά το σημαντικό κόστος συντήρησης που απαιτείτο, είναι εμφανείς από τις πολλές επισκευαστικές φάσεις που παρατηρούνται κατά μήκος της πορείας του, οι οποίες καλύπτουν ένα διάστημα αιώνων.

Η πορεία του ρωμαϊκού υδραγωγείου της Νικόπολης
The route of the Nicopolis aqueduct

Αγιος Γεώργιος
Aghios Georgios

Κοκκινόπηλος
Kokkinopilos

Στεφάνη
Stefani

Σκάλα Λούρου
Skala Lourou

Αρχάγγελος
Archangelos

Νυμφαίο
Nymphaeum

Νικόπολη
Nicopolis

Πορεία Υδραγωγείου
Route of Aqueduct